

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2016/3.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **HET IS DE TAAL MAAR. DRIE DICHTBUNDELS
VAN ANNEMARIE ESTOR**

“Vonken ontstaan uit adem en vuur”, schrijft Annemarie Estor (1973) in haar debuut *Vuurdoorn me* (2010). Het is welluidende lyriek, van het mystieke soort, met een glansrol voor de aardse elementen. Hier en daar klinkt de dichter opgewekt: “Kom laat en vlij je neer / in deze chesterfield met kwartelkuikenkussens. / Proef met mij de kersenwijn, groet me met een zoen!” Maar die opgewektheid blijkt schijn. De spreker in deze poëzie stapt een winkel binnen, wat er verkocht wordt (“planeten”) is ongewis. Het blijkt dat ze wordt geschaduwd, pal achter haar staat een man in wie ze opgaat, door wie ze heen ziet. En dan een filmbeeld als slot: “Geruisloos rijdt een auto op de huizen in.”

Feitelijk gebeurt dit de hele tijd in de gedichten van Estor. Er is een ander, een man, die de ik-figuur doet verstommen. Ze beschrijft passievol sado-masochistische relaties, veelal op conventionele wijze, met de nodige pathetiek. “Het reine seizoen legde een hand op mijn wang. // Water nam jij, je gooide het luchtig omhoog. / Water nam jij, je spande glanzende vlakken.” Die vlakken, waterbanen die een fractieseconde omhoog staan, zijn mooi – een gevolg van de sterke intensiteit van haar werk.

Tegelijk is haar werk barok en gedragen, bevreemdend soms: “en de kou was niet meer kou.” Sommige wendingen in haar debuut zijn nog onhandig: “kleuren die nachten levendig maken.” Het is poëzie die de mythe bezingt; met af en toe een beklijvend of beklemmend beeld. “Uilen liggen in een stenen schreeuw.”

Het einde der tijden lijkt nabij en Estor dicht als een dondergod. In het gedicht ‘Pijnbos’ scheuren boeren vanavond Vlaamse aarde open. Het ploegen, kerven, snijden, verminken, is een constante in haar oeuvre. En er is vuur: “je fakkel spuw op mijn blad.” Het zijn grimmige tijden, dat weet de dichter, en even weet ze dat raak te typeren: “in de verte woedt de oorlog van teveel verstand.” De serie ‘De Florentijnse magiër’ kent meer distantie, daarin begint ze een verhaal te vertellen. “Er zitten al dazen op het raam, / terwijl het nog zo vroeg is, / zo warm zal het worden vandaag.”

Estors tweede bundel, *De oksels van de bok* uit 2012, bestaat uit een lang gedicht, verdeeld in acht partities. Opnieuw is er sprake van een man die de spreker imponeert, overmeestert, aan zich bindt. De taal is fysiek, de liefdesrelatie is bijna dierlijk. “In het donker zie je wat je wilt”, schrijft Estor. Het is een sterk sprookje, maar het gedicht kent stoplappen. Wendingen als “Even konden we / ergens komen” klinken loos. Het is het verhaal van Izem en Meanana op weg naar het land van Ganumee. Die sprookjesromantiek is de kern van Estors werk, het zo expliciet benoemen als ze in deze bundel doet, verandert het wezen van haar gedichten niet. “Ik liet mij lokken door de oksels van de bok”, schrijft ze, terwijl het iconische okselachtige bokkenhoofd op de kaft door haarzelf getekend is. Het gaat er culinair aan toe. “Ingewreven met komijn / vreeën wij vereender met de resten van geslachte dieren.” Die intense, gruwelijke erotiek is natuurlijk ook een kwestie van taal: “we zogen zwabberdialecten / uit elkanders keel.”

Mijn verstand
heeft mij verlaten. Niets staat tussen mij
en deze dadelzoete dood. Niets belet mij.
Leven kunnen maken, poten voelen graaien
in mijn schoot.

Terloopse wendingen als “het was te louter” staan haaks op harde, concrete beelden: “Ergens zat een kind te kauwen / op een plastic zak.” Er is plaats voor verval, vuil, troebelheid: “gisten tieren melig op elk oppervlak.” De angst voor de man en zijn gruwelijke liefde is omnipresent. “Izems nevel drong zich in mijn wil.” Als Meanana tot hem spreekt, zegt ze: “Ik ben je vrouw, je winters.” De bundel *De oksels van de bok* is een lange theatrale monoloog. “Oksels stonken.” De oksels zijn slecht een symptoom, Izem lijdt aan zijn hart en sterft.

Annemarie Estor wint met *Vuurdoorn me de Herman de Coninckprijs* voor het beste debuut. Met *De oksels van de bok* wint ze dezelfde prijs, dit keer voor de beste bundel. Samen met Lies van Gasse maakt ze een aparte bundel, *Het boek Hauser* (2013), een woordbeeldverhaal dat zich laat lezen als een graphic novel. Hun beider werk is esoterisch van inborst, zinnelijk, woest en eigenzinnig. Ze lijken een nieuwe stroming mystici te vormen, zoals die er altijd zijn geweest in de poëzie. Het werk van Annemarie Estor is sterk doordrongen van de eindigheid van de wereld, de gevaren, de ineenstorting. Het sterkst komt dat tot uitdrukking in haar derde dichtbundel *Dit is geen theater meer* (2015). In een postapocalyptisch landschap rijdt een vrouw met alleen een bh aan op een paard, dat haar geliefde lijkt. Hotels staan leeg en zijn gestript, tanks staan in bloei, drones zoemen in het rond en er staan plasticbergen. In die macabere wereld, waar net een oorlog heeft gewoed, viert de spreker en haar paard hun *honeymoon*, en eigenlijk is dat nog het meest macabere. Vergeet ons, vraagt de dichter. En vervolgens somt ze alle basale werkwoorden op die we ook moeten vergeten, van “hebben tot “denken” tot “worden” en “willen” en “zijn”.

In het titelgedicht van de bundel is Estor voor even opvallend ingehouden en concreet:

Niemand is thuis, alleen zwaarlijvige planten
en een gladde bewonderaar.

Ik sta met cognac voor het raam.
Zelfs dit hemdje drukt me de keel dicht.

In de nachtval staan de villa's van de burens
overeind als decors in het theater.

Annemarie Estor, Foto Karolina Maruszak.

Als tanden in een muil.

Ik zou door ze heen willen kijken
naar wat zich elders voltrekt, in een andere tijd.

Dan, in het donkerpaarse, verschuiven de
panelen,
schijnen twintig manen vol in mijn gezicht.

Is het de drank of de nauwsluitende kledij die maakt dat Annemarie Estor voor één maal in haar oeuvre stilstaat en ons de kans geeft de dingen om haar heen te bekijken? Zonder dat insecten in of over ons kruipen, een man de spreker zijn wil oplegt, muren instorten en dood en verderf op de loer liggen? De ontwikkeling in haar dichterschap lijkt de ontwikkeling van haar protagonist, de spreker in haar gedichten. Die lijdt aan angstwanen: “De honden in de kennel / spreken over mij.” Dat er geen theater meer is, betekent dat er ook geen schijn meer wordt opgehouden, geen valse hoop gegeven wordt: “Mijn moed hangt / als een woestijn in een zak.” De taal van Annemarie Estor klinkt overspannen, alsof ze alles op alles heeft willen zetten bij het schrijven. Hallucinatoir is een gedicht waarin vragen worden afgevuurd door een rode ster tussen de gordijnen, op de spreker. Die ligt op bed en zweet, kan niet spreken omdat de stem blokkeert en de snavel krast, nacht na nacht, als telkens opnieuw dezelfde rechters aan haar bed verschijnen. In het volgende gedicht wordt ze schuldig verklaard om alles wat ze in haar kop heeft zitten en dat ze op de kop toe de ramen heeft gelapt met alleen een hemd aan. “Het licht is je slechtste vriend”, schrijft ze. Een gier sluipt voorbij.

Annemarie Estor is een mystica zoals de literatuur die nu eenmaal nodig heeft, een vaste waarde, maar de ononderbroken heftigheid van haar werk geeft weinig ruimte voor verrassing. Opnieuw is er in de serie ‘Trompettes de la mort’ een postapocalyptisch landschap, opnieuw zijn de visioenen hallucinatoir en is haar taal metafysisch. Het land ontploft, fabrieken hoesten hun inhoud op. Alles is vuil. Even wordt haar theatraliteit ontkracht, als ze het na alle afschuwelijkheden heeft over een “vieze zweem” die uit de heuvels trekt. “Vies” is een heel lichte krachtterm nadat de hele wereld zo’n beetje is ingestort. Er is een tegenstelling tussen een boekenpaleis dat ontdekt wordt en trompetgeschal dat de mensen naar buiten haalt, als werden ze overgeleverd aan de barbarij.

In een hotel aan de Old Patto Bridge in de Indiase stad Panjim, deelstaat Goa, ziet de dichter de wereld vergaan, simpelweg door uit het raam te kijken. Men vond onder de brug niet lang geleden “een meisjesbaby / dood en negen dagen oud”. En ondertussen vliegen wezens groot als honden “stiekem in hun leren jassen over deze oude stad”. Ook de hotelkamer is vol gevaar, het muskietennet is opgehangen aan een ongeaarde stekker. Een van de laatste gedichten heet ‘Mechanica’ en handelt over een voorstad die aan elkaar plakt van de smeeroolie. “Berijd het eind”, roept Estor de lezer toe, berijd het einde der tijden alsof je op een paard zit en de liefde bedrijft. Even, tussendoor, tussen alle ellende die er nu eenmaal is en die Estor niet uit de weg gaat, staat een geruststelling, een fluisterend bijzinnetje: “Het is de taal maar.” Gelukkig maar. Dat betekent dat we deze wereld stil kunnen krijgen door even haar dichtbundel te sluiten en niet meer te luisteren.

ERIK LINDNER

ANNEMARIE ESTOR, *Dit is geen theater meer*,
Wereldbibliotheek, Amsterdam, 2015, 64 p; *De oksels van
de bok*, 2012, 64 p; *Vuurdoorn me*, 2010, 64 p.